Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

RM ./. riksåklagaren ang. **häktning**
(*Svea hovrätts beslut den 26 oktober 2026 i mål Ö 16188-26*)

Högsta domstolen har förelagt riksåklagaren att skyndsamt svara på överklagandet. Följande anförs.

## Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens beslut i häktningsfrågan, men tillstyrker prövningstillstånd.

## Bakgrund

RM, som fyller femton år [X], är häktad på sannolika skäl misstänkt för medhjälp till mord den 15–16 oktober 2026 i Flemingsberg, Huddinge kommun, och i Skärholmen.

Det finns enligt häktningsbeslutet risk för att RM genom att undanröja bevis eller på något annat sätt försvårar sakens utredning och för att hon fortsätter sin brottsliga verksamhet. Kollusionsrisken har bedömts vara sådan att åklagarens begäran om restriktioner ska godtas.

Brottsmisstanken avser ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år och sex månader och det är inte uppenbart att skäl till häktning saknas.

RM omfattas av bestämmelsen i 24 kap. 4 § rättegångsbalken, men det har bedömts uppenbart att betryggande övervakning inte kan ordnas.

Det har bedömts finnas synnerliga skäl att häkta den misstänkte.

Skälen för häktning och angivna restriktioner har bedömts uppväga det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse.

Åtal skulle enligt häktningsbeslutet vara väckt senast den 5 november 2026, kl. 11.00. Åklagaren har gjort en framställan om förlängning av tiden för att väcka åtal med ytterligare två veckor. Enligt åklagarens bedömning har misstankarna stärkts mot RM under utredningstiden.

## Överklagande

RM har yrkat att Högsta domstolen ska häva häktningen och försätta henne på fri fot.

Som skäl för prövningstillstånd har hon gjort gällande att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar under vilka förutsättningar det finns synnerliga skäl att häkta en fjortonåring och när det är uppenbart att betryggande övervakning inte kan ordnas för en fjortonåring.

## Rättslig reglering m.m.

*De grundläggande bestämmelserna om häktning och restriktioner*

Den som på sannolika skäl är misstänkt för ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i ett år eller mer får häktas, om det med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållanden eller någon annan omständighet finns risk för att han eller hon avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring eller straff, genom att undanröja bevis eller på något annat sätt försvårar sakens utredning, eller fortsätter sin brottsliga verksamhet. (Se 24 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken.)

Häktning ska ske om det inte är uppenbart att skäl till häktning saknas och misstanken avser ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år och sex månader, försök, förberedelse eller stämpling till ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år, eller grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning eller hedersförtryck enligt 4 kap. 4 a eller 4 e § brottsbalken. (Se a. par. andra stycket.)

Häktning får ske endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse. (Se a. par. tredje stycket.)

Om rätten beslutar att häkta någon ska den samtidigt på begäran av åklagaren pröva om och i så fall på vilket sätt den häktades kontakter med omvärlden ska få inskränkas enligt 6 kap. 2 § häkteslagen (2010:611). Tillstånd till sådana restriktioner får meddelas endast om det finns risk för att den misstänkte undanröjer bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning. Tillstånd till restriktioner får meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse. (Se 24 kap. 5 a § första och andra styckena rättegångsbalken.)

*Den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder*

Den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder trädde i kraft den 10 september 2026, och gäller under en period om fem år (se prop. 2025/26:293).

För brott som någon har begått när han eller hon var fjorton år får dömas till påföljd om det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år eller om det är fråga om försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott. (Se 1 kap. 6 § andra stycket brottsbalken.)

Bestämmelserna om handläggning av mål och ärenden om brott som gäller för en person som har fyllt femton år är tillämpliga (se 38 e § lagen [1964:167] med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare). Det innebär att misstankarna mot fjortonåringar som omfattas av reformen ska utredas vid en förundersökning och att de regler om tvångsmedel som gäller för en misstänkt som har fyllt femton år ska tillämpas vid utredning av brott som omfattas av den särskilda regleringen (se a. prop. s. 109 och 119).

I förarbetena gjordes bedömningen att det är nödvändigt att en förundersökning som avser brott som omfattas av den särskilda regleringen kan bedrivas på samma villkor som en förundersökning som avser brott där den misstänkta personen har fyllt femton år. Detta bedömdes gälla inte minst i fråga om möjligheten att använda tvångsmedel. Om inte tvångsmedel kan användas riskerar verkan av den särskilda regleringen att utebli. Det straffrättsliga systemet kan också ifrågasättas ur ett legitimitets- och trovärdighetsperspektiv om det är möjligt att döma en fjortonåring till påföljd, men inte att utreda misstankarna effektivt. Det bedömdes proportionerligt att samma tvångsmedel som får användas mot personer som fyllt femton år ska få användas mot barn som är fjorton år och som misstänks för brott som omfattas av den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder. Även regleringen om restriktioner kan tillämpas avseende barn som är fjorton år om barnet är misstänkt för ett brott som omfattas av den särskilda regleringen och får häktas (Se a. prop. s. 123 f. och 127.)

*Betryggande övervakning*

Om det på grund av den misstänktes ålder kan befaras att häktning skulle komma att medföra allvarligt men för den misstänkte, får häktning ske endast om det är uppenbart att betryggande övervakning inte kan ordnas (se 24 kap. 4 § rättegångsbalken).

Bestämmelsen anses generellt tillämplig när den misstänkte är under 18 år (se *NJA 2017 s. 701*). Åklagaren är skyldig att, i förekommande fall och så snart det kan ske, försöka ordna nödvändig övervakning (se 26 § första stycket förundersökningskungörelsen [1947:948]).

En förutsättning för att betryggande övervakning kan anordnas är att det syfte som ska uppnås med häktningen kan uppnås på annat vis. Därför bör det vid prövningen av om övervakning ska användas göras en bedömning av om personen efter häktningsbeslut skulle åläggas restriktioner. Åklagare har ingen möjlighet att besluta om restriktioner om en person står under övervakning i stället för häktning. Om det finns en kollusionsfara skulle detta därför innebära att en betryggande övervakning inte kan anordnas och förutsättningarna i 24 kap. 4 § RB är inte uppfyllda. (Se Monica Nebelius Lubing och Hans-Olof Sandén,

Förundersökningskungörelsen, [16 februari 2026, Version 1E JUNO], kommentaren till 26 § med hänvisning också till RH 2004:61).

I *NJA 2008 s. 81* bedömde Högsta domstolen att ett omedelbart omhändertagande enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga genom placering på särskilt ungdomshem innebar en sådan betryggande övervakning att förutsättningar för häktning för brottsmisstanken rån inte längre fanns. Den unge var häktad på grund av risk för återfall i brott.

I *NJA 2017 s. 701* gjorde Högsta domstolen dock bedömningen att en placering på ett ungdomshem för särskilt noggrann tillsyn inte alltid kan neutralisera en kollusionsfara, eftersom en sådan placering inte garanterar att den intagne inte tar kontakt med omvärlden i syfte att utöva otillbörlig påverkan. Domstolen uttalade att prövningen av om betryggande övervakning kan anordnas måste relateras till häktningsskälen i det enskilda fallet och att bedömningen därför kan komma att skilja sig åt beroende på om det är flykt-, recidiv- eller kollusionsfara som aktualiseras. Vidare klargjorde domstolen att de inskränkningar i den intagnes möjligheter till telefonsamtal, besök och kontakter med andra intagna som kan komma i fråga vid en placering på ett ungdomshem för särskilt noggrann tillsyn får beslutas enbart med utgångspunkt i ändamålet med vården eller ordningen och säkerheten i hemmet. Beslut om sådana inskränkningar kan därför inte fattas i syfte att förhindra den intagne från att försvåra en pågående brottsutredning. I vad mån det vid kollusionsfara är möjligt att ersätta häktning med en placering på ett ungdomshem enligt 12 § LVU måste därför, enligt Högsta domstolen, bedömas med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet. Kollusionsfarans art och omfattning blir därvid av betydelse.

Även om möjligheterna att begränsa och kontrollera barns möjligheter att kommunicera med andra personer utanför de särskilda ungdomshemmen har utökats efter Högsta domstolens uttalanden i 2017 års rättsfall (se prop. 2023/24:81) var bedömningen i förarbetena till reformen om en sänkt straffbarhetsålder att det många gånger ändå kan bedömas vara uppenbart att en betryggande övervakning inte kan anordnas om risken för att den misstänkte försvårar utredningen är påtaglig (se prop. 2025/26:293 s. 126).

*Krav på synnerliga skäl för att häkta den som inte har fyllt 18 år*

För att häktning av den som inte har fyllt arton år ska få ske krävs att det finns synnerliga skäl (se 23 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare [1964:167]). Högsta domstolen har i *NJA 2015 s. 649* uttalat att prövningen av synnerliga skäl ska göras främst utifrån den misstänktes ålder och brottslighetens allvar, men att även styrkan i de särskilda häktningsskälen har betydelse. I rättsfallet fann domstolen att en femtonåring, åtalad för häleri och grov stöld, inte skulle vara häktad trots att det förelåg både flyktfara och recidivfara och trots att någon betryggande övervakning inte kunde ordnas. I *NJA 2017 s. 701* fann däremot domstolen att det fanns synnerliga skäl för häktning med hänsyn till att ungdomen i det fallet var misstänkt för särskilt allvarlig våldsbrottslighet och att risken för att han på fri fot skulle försvåra utredningen var påtaglig. Det var fråga om en sextonåring som enligt

domstolarnas bedömning var på sannolika skäl misstänkt för grov misshandel, grovt vapenbrott, grovt olaga hot och grovt olaga tvång.

## Min bedömning

RM är, med hänvisning till de omständigheter som redovisas i tingsrättens aktbilaga 51 (häktningspromemoria), på sannolika skäl misstänkt för medhjälp till mord. Det finns, med hänvisning till de omständigheter som redovisas i den hemliga bilagan till häktningsprotokollet från tingsrätten, risk för att hon genom att undanröja bevis eller på något annat sätt försvårar sakens utredning och för att hon fortsätter sin brottsliga verksamhet. Brottsmisstanken avser ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år och sex månader och det är inte uppenbart att skäl för häktning saknas.

RM är misstänkt för inblandning i ett avrättningsliknande mord med misstänkta kopplingar till gängkriminell miljö. Straffvärdet för en vuxen lagöverträdare är mycket högt. Mordet, som utförts av en annan person, har skett på kvällen i en idrottshall med många barn och vuxna närvarande i lokalerna. I inledningsskedet av en förundersökning som avser ett så allvarligt brott, då bl.a. ett flertal personer ska höras för att säkra bevisning, är kollusionsrisken synnerligen hög. Med hänsyn till brottets art och behovet att höra personer i RM:s närhet för att utreda brottsmisstanken mot henne finns det en stark kollusionsfara i förhållande till dessa personer. Det finns också kollusionsrisk i förhållande till andra personer som kan ha varit inblandade i brottet. Det är helt centralt att RM inte ges en möjlighet att kontakta personerna eller på annat sätt får utrymme att förstöra bevisning som behöver säkras. Kollusionsrisken är sådan att åklagarens begäran om angivna restriktioner ska godtas, i enlighet med tingsrättens och hovrättens bedömningar.

Syftet med ett frihetsberövande genom häktning då det finns en kollusionsrisk och med åklagares möjlighet att besluta om restriktioner är att säkerställa förundersökningars effektiva bedrivande. En förutsättning för att betryggande övervakning kan anordnas är därför att det syfte som ska uppnås med häktningen kan uppnås på annat vis.

RM är häktad för att det finns recidiv- och kollusionsrisk. Vid en så påtaglig kollusionsfara som det är frågan om i det nu aktuella fallet och då förundersökningen rör ett mycket allvarligt våldsbrott som kräver ett omfattande förundersökningsarbete är, enligt min bedömning, utrymmet för betryggande bevakning som alternativ till häktning i princip obefintligt i inledningsskedet av förundersökningen. Det gäller även om den frihetsberövade är fjorton år.

En placering på ungdomshem eller ett omhändertagande i annan vårdform kan inte garantera att RM inte tar kontakt med omvärlden i syfte att utöva otillbörlig påverkan. De möjligheter som numera finns att vägra ungdomars användning av elektroniska kommunikationstjänster vid vård på särskilda ungdomshem förutsätter att användningen bedöms kunna äventyra vården, ordningen eller säkerheten vid hemmet eller vara till skada för den unge eller för någon annan på ett sätt som inte kan avhjälpas genom att användningen begränsas, avlyssnas eller kontrolleras. Det finns inte någon möjlighet att begränsa användningen av

t.ex. telefoner på ett ungdomshem med hänvisning till att en sådan användning riskerar att skada en pågående förundersökning. Åklagaren har inte möjlighet att meddela restriktioner om den underårige vårdas på ungdomshem eller är omhändertagen på annat vis inom ramen för Socialtjänsten.

Det besked som lämnats från Socialtjänsten inför åklagarens häktningsframställan är att det inte finns någon lämplig plats för RM som alternativ till häktning. Oavsett om det funnits en plats, skulle den enligt min uppfattning inte kunna utgöra ett alternativ till häktning i nuläget eftersom kollusionsfaran är så hög (jfr NJA 2017 s. 701). Det hade varit en annan sak om RM varit häktad enbart med hänvisning till recidivrisken. För att skydda utredningen krävs det i nuläget att hon är häktad och att åklagaren får tillstånd att meddela restriktioner på det sätt som tingsrätten har beslutat och hovrätten har fastställt. Åklagarens bedömning är att det kommer bli frågan om ett kortare frihetsberövande för RM med anledning av den häktningsgrundande brottsmisstanken.

RM är misstänkt för särskilt allvarlig våldsbrottslighet med koppling till gängkriminalitet. Risken för att hon på fri fot skulle försvåra utredningen genom att kontakta personer, bl.a. i hennes egen närhet, som måste förhöras för att på det sättet undanröja bevis är konkret och påtaglig. Trots hennes unga ålder finns det för närvarande, med hänvisning till brottslighetens allvar och styrkan i de särskilda häktningsskälen, synnerliga skäl för häktning.

Skälen för häktning och de angivna restriktionerna uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för RM eller för något annat motstående intresse.

Sammanfattningsvis är häktning i det här fallet en förutsättning för att det ska vara möjligt att effektivt utreda och lagföra den häktningsgrundande brottsmisstanken och att detta kan ske är mycket angeläget ur ett brottsofferperspektiv (jfr a. prop. s 125). Hovrättens beslut ska därför stå fast.

## Prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan inte föranleda prövningstillstånd på denna grund.

Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum har gjort bedömningen att det finns skäl att tillstyrka prövningstillstånd i frågan om vad som utgör synnerliga skäl för häktning när det gäller unga personer under 18 år. Den vägledning som finns är begränsad och det senaste avgörandet från Högsta domstolen är snart tio år gammalt. I Riksåklagarens riktlinjer för handläggning av ungdomsärenden (RåR 2006:3) ges vägledning om misstänkta som är fjorton år gamla. Av riktlinjerna framgår att den nedre gränsen för häktning bör motsvara ett straffmätningsvärde

som överstiger två och en halv månaders fängelse samt att ju lägre straffmätningsvärdet är desto högre styrka krävs när det gäller de särskilda häktningsskälen för att ett frihetsberövande ska vara motiverat. Riktlinjernas innehåll kan komma att justeras eller utvecklas om Högsta domstolen ger ytterligare vägledning. Utvecklingscentrum har framhållit att vägledning från Högsta domstolen inte bara får betydelse för misstänkta som är fjorton år gamla utan även för anhållande och häktning av övriga ålderskategorier under 18 år.

I Åklagarmyndighetens remissvar vid remittering av utkast till lagrådsremissen Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott efterfrågade myndigheten mer vägledning i fråga om frihetsberövande av barn under femton år. Bland annat lyftes frågan om vilka faktorer som särskilt bör beaktas vid frihetsberövande av fjortonåriga misstänkta.

Med hänvisning till dessa synpunkter tillstyrker jag prövningstillstånd av prejudikatskäl. Jag önskar särskilt att Högsta domstolen uttalar sig om vilket utrymme som finns att ersätta häktning med annan övervakning i förundersökningar där, i likhet med vad som är fallet i det nu aktuella målet, kollusionsfaran är mycket hög och brottsmisstanken är mycket allvarlig.

Behovet av vägledning i den prejudikatintressanta frågan är enligt min bedömning så stort att häktningsbeslutet bör prövas av Högsta domstolen även om det skulle bli desert. Det finns, med hänsyn till de korta tider för frihetsberövande som normalt är aktuella i dessa fall, annars en betydande risk för att den prejudikatintressanta frågan inte kommer under Högsta domstolens prövning. Riksåklagaren har inte själv möjlighet att överklaga hovrättsbeslut om häktning som gått emot åklagarens yrkande och kan därmed inte själv driva behovet av vägledning annat än som motpart.

## Bevisuppgift och handläggning

Ingen bevisning åberopas i häktningsfrågan och den frågan kan vid ett prövningstillstånd avgöras utan förhandling.

Eva Thunegard

Eva Bloch

*Kopia till*

Kammaråklagare Lukas Tigerstrand.
Södra åklagarkammaren i Stockholm (AM-159070-26).
Utvecklingscentrum.